

РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

*Зоря С.П., аспірант,
Полтавська державна аграрна академія*

Проведено концептуальне дослідження стану виробництва молока, виявлено основні фактори що слугували причиною його спаду. Визначено аспекти дій стратегії розвитку та підвищення ефективності функціонування галузі молочного скотарства, що є основою стійкості та успішної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Conceptual research of the state of production of milk is conducted, found out basic factors that served as reason of his slump. Certainly aspects of actions of strategy of development and increase of efficiency of functioning industries of the suckling cattle breeding, which are osnovo firmness and successful activity of agricultural enterprises.

Постановка проблеми в загальному вигляді. В умовах ринкових відносин, що розвиваються, ефективність роботи сільськогосподарських підприємств багато в чому залежать від управлінської діяльності, що забезпечує реальну економічну самостійність господарюючих суб'єктів, окупність їх виробничих витрат і конкурентоспроможність. Ефективність управління, передусім, залежить від достатності й оперативності одержаної управлінським персоналом інформації та від її адаптації до нових умов функціонування підприємства.

Стратегічне планування є однією із форм що довела свою економічну доцільність та високу соціальну віддачу. Проте останніми роками в сільськогосподарських підприємствах спостерігається суттєве послаблення такої важливої ділянки економічної роботи, як стратегічне планування. Більшість сільськогосподарських підприємств взагалі відмовилися від планування. Основною причиною є несформований єдиний національний ринок сільськогосподарської продукції, а також нестабільна ситуація на ринках, де сільськогосподарське підприємство виступає як покупець. Тому керівник часто розпочинаючи господарський рік, маючи лише приблизне уявлення про результати роботи підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблема розвитку молочного скотарства неодноразово порушувалася вітчизняними вченими і практиками. Які пропонували конкретні пропозиції щодо стабілізації й розвитку цієї надзвичайно важливої галузі, зокрема про це свідчать праці вітчизняних дослідників С.П. Азізова, А.Ф. Бурика, О. Костюка, П.Т. Саблука, М.К. Пархомця, М. Шпичака та ін.

Цілі статті. Основною метою статті є розгляд фактичного стану виробництва молока, виявлення факторів що слугували причиною його спаду та визначення головних аспектів розробки стратегії розвитку та підвищення ефективності, що є досить актуальним питанням.

Виклад основного матеріалу. Розвиток сільського господарства значною мірою залежить від ефективності виробництва продукції тваринництва, важливою складовою якого є молочне скотарство. Останнім часом ситуація в молочній галузі нестабільна, а її ефективність низька – спостерігається скорочення поголів'я корів, що призводить до зниження валового виробництва молока, незважаючи на поступове підвищення продуктивності корів. Така ситуація є одним із підтверджень зменшення заінтересованості до ведення такого господарства [4].

У загальнодержавному рейтингу лідерства з виробництва молока провідне місце займає Полтавська область (655,7 тис. т), тобто на неї припадає близько 6,5% валового виробництва молока в Україні. Випереджаючими областями є лише Львівська і Вінницька.

Станом на 1 січн 2011 року в сільгосп підприємствах області утримували 66,2 тис. голів корів, що на одну тисячу голів (1,5%) більше, ніж на цю дату 2010 р. Відповідно до Програми розвитку галузі тваринництва, в сільськогосподарських підприємствах Полтавської області в 2010 році планується впровадження 18 інвестиційних проектів з будівництва й реконструкції тваринницьких об'єктів на суму понад 2,4 млрд гривень.

Кризовий стан економіки останніх років звів нанівець галузь молочного скотарства і в сільськогосподарських підприємствах Хорольського району, яка тільки зараз починає відроджуватися. Так, у 2000 р. за даними Хорольської РДА корів нараховувалося 8765 голів, в той час, коли в 2009 р. даний показник становить 6745 голів.

Головним завданням у молочному скотарстві району на сучасному етапі є розробка та впровадження необхідних заходів для збільшення обсягів виробництва молока, зниження його собівартості. Основними чинниками для досягнення поставлених завдань, передусім, є підвищення продуктивності дійного стада. Позитивним моментом є те, що за останні п'ять років надій на корову в підприємствах Хорольського району збільшується. Так, даний показник по господарствах району в 2009 р. становив 3450 кг, що на 18% більше в порівнянні із 2005 р. Проте, зважаючи на це, рівень надоїв є досить низьким низький. Наприклад, провідні країни ЄС і світу уже досягли 8-10 тис. кг від однієї корови. Тому необхідно докласти всіх зусиль, щоб наблизити вітчизняні позиції до світових показників. Для цього потрібно поліпшити годівлю тварин, їхнє утримання, удосконалити організацію виробництва, тощо.

Лідерами молочної галузі в Хорольському районі як за чисельністю молочного поголів'я так і за обсягами валових надоїв, є такі підприємства як ТОВ «Оріон Молоко», СВК «Перемога», СТОВ «Мусіївське», та ТОВ «Сільськогосподарське товариство «Зоря». Значного успіху даними підприємства досягнуто завдяки міцній (сталій) кормовій базі, належній се-

лекційно-племінній роботі, високому рівню організації праці, поліпшенню роботи з відтворення стада великої рогатої худоби, повсякденній роботі з працівниками молочних ферм та якісному ветеринарному забезпеченню.

Дослідити фактичний стан виробництва молока, виявити фактори що слугували причиною змін та визначити головні напрями дій стратегії розвитку скотарства ми пропонуємо на базі сільськогосподарського виробничого кооперативу «Перше травня» Хорольського району, діяльність якого спеціалізується саме на даній галузі.

У сільському господарстві підвищення економічної ефективності має велике значення не тільки у розв'язанні продовольчої проблеми, а й у підвищенні добробуту всього населення. Особливого значення набуває підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва в умовах ринкових відносин і конкуренції, коли виграє той товаровиробник, який має нижчу собівартість та кращу якість продукції [2].

Ефективність виробництва молока у СВК «Перше травня» відображено в таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка показників розвитку галузі молочного скотарства у СВК «Перше травня», 2005-2009 рр.

Показник	Роки					Відхилення (+,-) 2009 р. від 2005 р.
	2005	2006	2007	2008	2009	
Середньорічне поголів'я корів, гол	253	220	230	260	275	22,0
Валовий надій молока, ц	7743,0	8664,0	8938,0	10239,0	9449,0	1706,0
Надій молока на корову, кг	3060,4	3938,2	3886,1	3938,1	3436,0	375,6
Реалізація молока, ц	7094,0	7976,0	8417,0	9695,0	9053,0	1959,0
Виручка від реалізації, тис. грн.	708,0	691,1	1227,2	1541,8	1418,0	710,0
Ціна реалізації, грн. /ц	99,80	86,65	145,8	159,00	156,63	56,8
Повна собівартість, грн. /ц	71,04	79,35	86,69	115,97	128,43	57,4
Прибуток, тис. грн.	204,0	58,2	497,5	417,5	255,3	51,3
Рівень рентабельності реалізованого молока, %	40,4	9,2	68,2	37,1	21,9	-18,5
Виробництво молока на 100 га сільськогосподарських угідь, ц	333,9	373,6	392,4	462,3	426,6	92,7
Щільність поголів'я корів на 100 га сільськогосподарських угідь	11	10	10,0	12	12	1,0

За 2005-2009 рр., спостерігається підвищення показників, що характеризують економічну ефективність ведення галузі молочного скотарства у СВК «Перше травня». Хоча доцільно зазначити, що в розрізі досліджуваного періоду, показники 2009 р. не є найкращими.

Так, у 2009 р. в порівнянні із 2005 р. зросло поголів'я корів на 22 гол., що в поєднанні із зростанням надоїв молока на 3,7 ц, дозволило підприємству збільшити валові надої молока до 9449 ц, що на 22% більше ніж у 2005 р. Не дивлячись на скорочення рівня рентабельності на 18,5 відсоткових пунк-

тів, діяльність галузі залишається прибутковою. Так в 2009 р. отримано 255,3 тис. грн., що на 51,3 тис. грн., більше ніж у 2005 р. Рівень рентабельності реалізованого молока станом на 2009 р. склав 21,9%.

Зростання показників щільності поголів'я корів та виробництва молока в розрахунку на 100 с-г. угідь за 2005-2009 рр. відповідно на 1 голову та на 92,7 ц, відбулося як під впливом зростання обсягів виробництва, чисельності молочного стаду, так і скороченням самої площі сільськогосподарських угідь, що в цілому не свідчить про оптимізацію господарських взаємозв'язків між скотарством і землеробством.

За період існування ринкових відносин, практика ведення господарської діяльності виробила чимало спеціальних механізмів, які забезпечуватимуть певний захист суб'єктам господарювання від небажаної для них кон'юнктури ринку.

Одним із таких механізмів є проведення SWOT- та SPACE- аналізів не тільки виробничо-збутової діяльності та витрат, а й розроблення сценарного прогнозу з виявленням існуючих можливостей і загроз для розвитку сільськогосподарського підприємства. Позитивним у проведенні ситуаційного SWOT-аналізу, є те що він може здійснюватися як для сільськогосподарського підприємства загалом, так і для окремих напрямів його діяльності [2].

Провівши аналіз сильних та слабких сторін в діяльності СВК «Перше травня» та досягнутого рівня ефективності виробництва молока, ми дійшли висновку що галузь молочного скотарства потребує застосування стратегії вибіркового розвитку та скорочення витрат на основі удосконалення технології виробництва, а також важливим моментом підвищенні якості молочної сировини.

В умовах ринкової перебудови сільського господарства особливої актуальності набуває питання забезпечення виробництва якісною, безпечною агропродукцією. На користь доцільності підвищення якості продукції свідчить аргумент, що якість продукції, значною мірою, визначає її конкурентоспроможність. Висока якість продукції, в порівнянні з конкурентами, не лише забезпечує довгострокову перевагу, а й нерідко дозволяє підвищувати ціну на продукцію, не втрачаючи своїх споживачів. Здійснення поставлених завдань відбувається за допомогою правильної організації обліку та контролю виробництва та первинної переробки молока на підприємстві.

Проведена нами рейтингова оцінка конкурентоспроможності виробництва молока за якісними показниками в підприємствах Хорольського району, дала наступні результати: перше місце за якісними показниками виробництва молока займає СВК «Перемога» та СТОВ «Мусіївське». СВК «Перше травня» значно відстає від лідера. Основним чинником, що негативно впливає на якісні показники виробництва молока у досліджуваному господарстві є як невиконання вимог що стосуються охолодження молока (термостійкість та кількість спор мезофільних анаеробних бактерій, що зброджують лактати для сирів із різною температурою нагрівання, зброджуваності та сичужно-бродильною пробою хоча і не регламентуються державними стандартами,

проте використовуються для визначення його якості і відповідно – вартості), так і відсутність ефективної системи управління якістю.

Молоко різних сортів має різні властивості, вимоги до якості, різну ціну в залежності від сорту, проаналізуємо динаміку виробництва молока у СВК «Перше травня» та підприємствах Хорольського району по сортах (табл. 2). Зауважимо, що вибір підприємств для проведення порівняльного аналізу не є випадковим, адже саме ці підприємства є передовими на даному ринку молока, та мають схожі умови для виробництва даного виду продукції.

Таблиця 2

Динаміка обсягів реалізації молока по сортах у досліджуваних підприємствах Хорольського району, 2009 р.

Показники	СВК «Перше травня»		СВК «Трубайцівський»		СТОВ «Мусіївське»	
	Обсяг, ц	Питома вага, %	Обсяг, ц	Питома вага, %	Обсяг, ц	Питома вага, %
Вищого гатунку	-	-	-	-	9487,0	70,0
I гатунку	7333,0	81,0	4943,0	62,8	3252,8	24,0
II гатунку	1720,0	19,0	2753,8	35,0	813,2	6,0
Не гатункового	-	-	172,0	2,2	-	-
Разом	9053,0	X	7868	X	13553	X

Як свідчать дані таблиці 2, СВК «Перше травня» 81% молока реалізує першим сортом, в той час коли 70% молока СТОВ «Мусіївське» реалізує вищим сортом. Тож в перспективі досліджуваному господарстві слід більше приділити уваги системі управління якістю молока, а також провести модернізацію холодильного устаткування, а саме заміну застарілого устаткування типу ОПР – 3М на Kguos R (Німеччина). Вартість даного устаткування становить 130,0 тис. грн. Наведені заходи вже в наступний рік дозволять СВК «Перше травня» реалізовувати термостійке молоко вищого гатунку.

Передовий досвід показує, що найбільш поширеними системами управління якістю у сфері виробництва молока є GDFP (належна практика фермерського господарства) система менеджменту якості відповідно до ISO 9001. Жодне із вітчизняних сільськогосподарських підприємств не має сертифікованої системи управління якістю продукції, тому надзвичайно важливо на сучасному етапі розвитку розробляти та запроваджувати їх у практику господарювання аграрної галузі.

З метою поліпшення якості продукції у молочному скотарстві СВК «Перше травня» вже в цьому році пропонуємо сформуванню та впровадити систему управління якістю продукції молочного скотарства, що буде сукупністю науково обґрунтованих заходів, спрямованих на забезпечення, постійну підтримку й підвищення якості в напрямку впливу на якість кормових раціонів, заготівлю кормів, догляд за тваринами, селекційно-племінної роботи, технологічний процес виробництва молока, організаційно-економічні заходи, якість виконання усіх виробничих операцій, первинної обробки та транспортування молока з боку всіх працівників підприємства.

Метою системи управління якістю буде постійне вивчення передових досягнень науки і техніки у сфері виробництва високоякісного молока, аналіз впливу всіх факторів на формування якості, організація контролю виробничих і після виробничих процесів, планування якості для систематичного поліпшення якості молочної сировини та якості праці.

Якість роботи доцільно оцінювати щотижня та щомісяця за бальною шкалою. Еталонним балом в оцінці якості виконаних робіт є 100 балів, неякісне виконання покладених обов'язків на працівників позначається на загальній оцінці та зниженні суми матеріальних доплат (табл. 3). Кожний працівник буде одержувати таблицю якості виконуваних робіт, в якому відображуватимуться підсумки його роботи за кожний день місяця та середній бал за рік.

Таблиця 3

**Пропоновані ставки нарахування доплат працівникам
СВК «Перше травня» залежно від якості виконаних робіт**

Середньорічна кількість балів якості виконаних робіт	Ставка нарахування премій
100	У розмірі основної ставки заробітної плати
90	80 % основної ставки
80	60% основної ставки
70	50% основної ставки
Менше 70	Не нараховується

Впровадження системи управління якістю продукції молочного скотарства та модернізація холодильного устаткування, дасть можливість значно знизити бактеріальну забрудненість молока й поліпшити його якість до рівня показників вищого ґатунку.

Загальну економічну ефективність від запропонованих нами заходів що стосуються удосконалення системи управління та виробництва продукції молочного скотарства розглянемо у таблиці 4.

Розраховуючи планові показники нами було враховано зростання валового виробництва за рахунок вдосконалення технології виробництва молока (що буде описано далі). Системи управління якістю продукції молочного скотарства та модернізація холодильного устаткування, дасть можливість поліпшити його якість до рівня показників вищого ґатунку, і вже на 2012 р. заплановано 30% молока реалізувати вищим ґатунком, а інше – першим. Надбавка в ціна на термостійке молоко вищого ґатунку становить 10% (15,7 грн./ц). Реалізовувати термостійке молоко вищого ґатунку, ми пропонуємо на ВАТ «Хорольський молоко консервний комбінат дитячих продуктів» (в даний час підприємство реалізує молоко ВАТ «Пирятинський сир завод»), враховуючи ще й те, що досліджуване нами підприємство внесене до Реєстру суб'єктів господарської діяльності, які здійснюють у спеціальній сировинній зоні виробництво сировини, що використовується для виготовлення продуктів дитячого та дієтичного харчування станом на 01.01.2009 р. Зазначимо, що в Полтавській області, такий статус має лише 31 сільськогосподарське підприємство.

Таблиця 4

**Економічний ефект удосконалення системи управління якістю галузі
молочного скотарства у СВК «Перше травня» Хорольського району**

Показники	Фактично, 2009 р.	План	Відхилення (+,-)
Обсяг реалізованого молока, ц	9053,0	10450,0	1397
в т. ч. вищим гатунком	х	3135,0	3135
І гатунком	7333,0	7315,0	-18
II гатунком	1720,0	х	-1720
Витрати на впровадження системи управління якістю, тис. грн.	х	62,6	62,6
в т. ч. розробка стандартів та нормативів, тис. грн.	х	3,5	3,5
матеріальне стимулювання за виконання вимог якості, тис. грн.	х	43,5	43,5
оплата праці інспектору з якості, тис. грн.	х	15,6	15,6
Додаткові витрати пов'язані із використанням холодильного устаткування Kguos R, тис. грн.	х	28,0	28,0
в т.ч. амортизація, 15% від вартості устаткування	х	19,5	19,5
технічне обслуговування, 6,5% від вартості устаткування	х	8,5	8,5
Ціна реалізованого молока, грн./ц:			
вищого сорту		172,2	0,0
першого сорту		160,3	0,0
другого сорту		140,9	0,0
Повна собівартість, тис. грн.	1162,7	1253,3	90,6
Вартість реалізованої продукції, тис. грн.	1418,0	1712,4	294,4
Одержано прибутку (збитку) - всього, тис. грн.	255,3	459,1	203,8
Рівень рентабельності виробництва, %	21,9	36,6	14,7

Дані таблиці 4 свідчать про те, що після впровадження запропонованих нами заходів удосконалення системи управління якістю молочного скотарства у СВК «Перше травня», господарство може додатково отримати до 203,8 тис. грн. прибутку.

Збільшення виробництва молока при зменшенні витрат на корми – це одні з основних чинників зниження собівартості 1 ц продукції. З цією метою, для скорочення витрат на корми та підвищення продуктивності ми пропонуємо частково замінити соєвий шрот (в структурі концентрованих кормів у СВК «Перше травня» саме він займає найбільшу питому вагу) на кормову добавку небілкового азоту – Оптіген. Досвід передових господарств України, щодо використання добавок небілкового азоту в раціоні високопродуктивних корів, що лактують дав наступні результати: по-перше надої збільшилися від 1,2 до 1,7 л, по-друге, знизилася витрати на корми на 3-4%, по-третє, поліпшилася якість молока, по-четверте знизилася залежність від протеїну рослинного походження. Тож додавання небілкового азоту може допомогти створити й підтримати постійне надходження протеїну в організм корови при дисбалансі білка в раціоні та дозволять фахівцям годівлі задовольнити потреби тварин й досягти високої продуктивності тварин. Дане нововведен-

ня дозволить отримати значні переваги в конкурентній боротьбі, адже дає можливість не лише підвищити продуктивність, а й додатково вирішуємо проблеми якості та скорочення собівартості виробництва молока.

У систему стратегічного маркетингового управління конкурентними перевагами входять підсистема стратегічного маркетингового управління конкурентними компетенціями підприємств, що охоплює стратегічне маркетингове управління інноваціями. Адже як відомо, саме інноваційні нововведення завжди не тільки позитивно впливають на ефективність виробничого процесу, а й значно підвищують його конкурентоспроможність в досить короткий період.

Тож останнім кроком нашого проекту щодо підвищення економічної ефективності виробництва молока є впровадження у виробництво кормозмішувача. Для СВК «Перше травня» ми пропонуємо купити змішувач кормів Delaval – 12 (Швеція). Даний кормозмішувач розраховано на 250-350 голів, отже експлуатація даного устаткування буде досить оптимально саме для нашого підприємства.

За результатами досліджень зроблено висновок, що нова технологія приготування й роздавання кормів є енерго- і ресурсоощадною, дає змогу знизити металомісткість та енергоємність 1 т приготовленої і розданої кормосуміші, відповідно, в 1,9 та 1,6 разів, втричі зменшити кількість енергозасобів і обслуговуючого персоналу. Проводилися також порівняльні дослідження, які засвідчили, що застосування змішаних раціонів (кормо сумішей) підвищує надої молока як мінімум на 12-15%, економить робочу силу й час. Вартість даного устаткування становить 195 тис. грн.

В таблиці 5 проведемо розрахунок економічної ефективності впровадження на молочній фермі досліджуваного підприємства кормозмішувача-роздавача Delaval – 12 в поєднанні із частковою заміною в раціоні годівлі соєвого шроту на кормову добавку Оптиген. При цьому доцільно врахувати скорочення витрат на корми в розмірі 3% від загальної вартості кормового раціону, вивільнення додаткових коштів за рахунок скорочення енерговитрат, та підвищення надоїв в розрахунку на одну корову до 40,0 ц на рік. Планові показники будемо розраховувати з урахуванням поголів'я молочного стада, реалізаційних цін та собівартості виробництва на рівні 2009 р.

Таблиця 5

**Економічний ефект зміни технології виробництва молока
у СВК «Перше травня» Хорольського району**

Показники	Фактично, 2009 р.	План	Відхилення (+,-)
Додаткові витрати:			
амортизаційні відрахування, 15% від вартості кормозмішувача-роздавача Delaval - 12, тис. грн.	x	29,5	29,5
технологічне обслуговування, 6,5% від вартості кормозмішувача Delaval - 12, тис. грн.	x	12,7	12,7
Вивільнення коштів: за рахунок застосування енергоощадної технології приготування кормосуміші, тис. грн	x	3,0	3,0

Показники	Фактично, 2009 р.	План	Відхилення (+,-)
за рахунок часткової заміни в раціоні соєвого шроту на кормову добавку Оптіген, тис. грн	x	32,5	32,5
Кількість корів, всього голів	275	275	-
Удій на одну корову, ц	34,4	40,0	5,6
Ціна реалізації, грн./ц	156,63	156,63	-
Валовий надій, ц	9449,0	11000,0	1551,0
Обсяг реалізації (рівень товарності 90%), ц	9053,0	10450,0	1397,0
Валовий дохід, тис. грн.	1418,0	1636,8	218,8
Повна собівартість, тис. грн.	1162,7	1169,4	-6,7
Прибуток, тис. грн.	255,3	467,4	212,1
Рівень рентабельності виробництва, %	21,9	39,9	18

Провівши аналіз таблиці 5, можемо зробити висновок, що застосування вибіркової конкурентної стратегії в галузі молочного скотарства, що враховує не тільки розвиток а й скорочення витрат дозволить СВК «Перше травня» отримати додатково 212,1 тис. грн. При цьому на основі застосування кормозмішувача та оптимізації кормового раціону надій з розрахунку на одну корову зростає на 5,6 ц за рік. За рахунок підвищення валових надоїв на 1551 ц собівартість виробництва молока скоротиться на 6,7 тис. грн., а рівень рентабельності виробництва молока становитиме при незмінних інших факторах 39,9%.

Отже, проведені розрахунки дають нам підстави стверджувати, що розроблені та запропоновані нами заходи стратегії розвитку галузі молочного скотарства у СВК «Перше травня» є дієвими та доцільними для їх практичної реалізації.

В подальшій перспективі для СВК «Перше травня» стратегія успішного розвитку молочного скотарства має бути зорієнтованою на підвищення спеціалізації. При цьому треба мати на увазі, що переваги як концентрації, так і спеціалізації виявляється до певної межі, тобто існують їх оптимальні розміри, за яких відповідно забезпечується найвища ефективність виробництва молока, а відтак і його конкурентоспроможність. Для оптимізації господарських взаємозв'язків між скотарством і землеробством, що сприяє їхньої ефективності в перспективі необхідно довести поголів'я корів як мінімум до 14 гол. із розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь. За цих умов забезпечуються об'єктивно необхідні обсяги виробництва органіки на рівні 10-12 т /га.

В структурі товарної продукції досліджуваного підприємства, вага молока становить 36,5%, а щільність поголів'я в розрахунку на 100 га с.-г. угідь – 12 гол. Керуючись наведеними даними, на нашу думку для СВК «Перше травня» вже до 2014 р. доцільно збільшити поголів'я корів до 450 гол. Саме такий рівень створить умови для зменшення собівартості продукції та відповідно вплине на прибутковість виробництва. Сформулювати дану чисельність поголів'я молочного скотарства ми пропонуємо шляхом закупівлі корів червоної української породи впродовж наступних трьох років. Кращим з розведення тварин червоної молочної породи є стадо племрепродуктора «Чумаки» Дніпропетровської області.

Тож отримані кошти від реалізації запропонованого проекту найбільш доцільно спрямувати на розширення та поліпшення породного складу стада, що в сукупності з науково-обґрунтованою системою годівлі призведе до зростання показників економічної ефективності та фінансової стійкості підприємства.

Висновки. Отже, підсумовуючи, слід зазначити, що ефективність виробництва молока прямо залежить від собівартості продукції, підвищення продуктивності корів, поліпшення якості продукції. Сільськогосподарські товаровиробники повинні значну увагу приділяти збалансованому кормо виробництву, своєчасно проводити оновлення молочного стада, поліпшувати систему утримання корів. Впровадження комплексної системи дій управління галуззю молочного скотарства, реалізація всіх елементів, що входять у склад її функціональних рівнів забезпечать комплексний, системний, стратегічний підхід до управління в умовах ринкової економіки і маркетингової орієнтації підприємств, будуть сприяти зміцненню конкурентних позицій та отриманню переваг у довгостроковій перспективі.

Література.

1. Азізов С.П. Деякі питання організації та підвищення ефективності тваринництва / С.П. Азізов. Економіка АПК – 2011. – №4 – С. 12-15.
2. Бурик А.Ф. Підвищення ефективності виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах / А.Ф. Бурик. Економіка АПК – 2011. – №4 – С. 7-11.
3. Саблук П.Т. Економіка виробництва молока і молочної продукції в Україні : моногр. / за ред. П.Т. Саблука. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 340 с.
4. Радько В.І. Тенденції розвитку виробництва молока в Україні / В.І. Радько. Економіка АПК – 2010. – №11 – С. 24-29.

УДК 334.012.64:336 (047.2/3)

СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОГО ЗВІТУ СУБ'ЄКТАМИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

*Ігнатова Л. М., ст. викладач,
Полтавська державна аграрна академія*

Стаття присвячена дослідженню обліку та складанню Фінансового звіту суб'єктами малого підприємництва на сучасному етапі із врахуванням виду економічної діяльності підприємства. Обґрунтовано доцільність відображення даних у регістрах бухгалтерського обліку та занесенню їх в звіти за формами: 1-м та 2-м, 1-мс і 2-мс (Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства та Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва).

Scientific research an accounting and a financial statement with the small businesses at the present stage in view of the kind of economic activity of enterprises. The necessity of displaying the data in registers of accounting and record them in the report under the form: 1 m and 2 m, 1 ms and 2 ms (Financial report of the small businesses and simplified financial report of the small businesses).